

Research Paper

Sociology of Science Approach to Iran's Student Admission System: Emphasizing Integrated Admission Based on the Combination of the University Entrance Examination and Academic Records

Mohamad Tavakol^{*1} , Gholamreza Ghaffari² , Fatemeh Ghalkhanbaz³

¹ Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran, mtavakol@ut.ac.ir

² Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. ghaffary@ut.ac.ir

³ Ph.D. in Economic Sociology and Development, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences (Pardis Alborz), University of Tehran, Tehran, Iran. fghalkhanbaz@ut.ac.ir

 [10.22080/ssi.2025.29042.2273](https://doi.org/10.22080/ssi.2025.29042.2273)

Received:

April 19, 2025

Accepted:

June 20, 2025

Available online:

March 5, 2026

Keywords:

Academic Records,
Educational Inequality,
Entrance Examination,
Higher Education
Admission, Sociology of
Science, Thematic
Analysis

Abstract

Objectives: The nationwide university entrance examination (Konkur) functions as a socio-educational phenomenon exerting profound influence on Iran's higher education system. This study aims to develop a comprehensive typological framework for the student admissions process in Iran's higher education, with particular emphasis on the integrative method (combining the overall Konkur score and academic records), and to identify the challenges and opportunities of each admission pathway as well as their effects on educational quality and equity. **Methods:** Employing a qualitative, integrative approach within the sociology of science paradigm, data were collected through in-depth, semi-structured interviews with 13 experts, including university professors, teachers, and researchers in the fields of Konkur and higher education. Thematic analysis was used to code and extract core themes from the interview transcripts. **Findings:** Thematic analysis yielded nine principal themes: surface-level learning, quality of education, academic stress, psychological pressure, educational equity, trust in the educational system, commercialization of education, reform of the student admissions process, and educational system enhancement. According to the sociology of science, scientific systems should reflect values such as organized skepticism, impartiality, and universalism. However, Konkur scores and academic records predominantly emphasize rote memorization, marginalizing critical and creative thinking skills. Structural inequalities in access to quality education, the prevalence of cheating, and economic pressures (the "Konkur mafia"), political inertia (lack of structural reforms), and social expectations from families further exacerbate inequity and conflict. **Conclusion:** The current admissions framework's overreliance on quantitative metrics and susceptibility to external pressures impedes the transmission of core scientific values. This dynamic reinforces superficial learning, stress, and unhealthy competition while undermining the system's essential educational functions—cultivating critical thought and individual talents. Consequently, ongoing revision of admissions mechanisms and a focused commitment to educational equity are imperative to restore and advance the true capabilities of Iran's scientific-educational system.

*Corresponding Author: Mohamad Tavakol

Address: Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: mtavakol@ut.ac.ir

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

2538-3612 © The Author(s)

Published by University of Mazandaran

Extended Abstract

1. Introduction

In Iran's higher education system, the National Entrance Examination (Konkur) is regarded as the primary tool for university admission; however, focusing exclusively on a single multi-hour test has led to deep shortcomings in both quality and equity of education. With growing competition for university seats and structural inequalities in access to educational resources, it is more crucial than ever to revisit the admissions mechanism. From the sociology of science perspective, assessment systems should embody values such as systematic skepticism, impartiality, and cosmopolitanism. The blended approach, combining high school academic records with Konkur scores, promises synergy between continuous learning and centralized testing. This study aims to develop a typological framework and analyze the challenges and opportunities of each admission model (pure Konkur vs. blended) with an emphasis on educational quality and equity.

2. Methods

This qualitative research employs an integrative sociology-of-science approach. Data were collected through semi-structured interviews with 13 experts (four high-school teachers, three university professors, and six researchers specializing in Konkur and higher education). Interviews continued until theoretical saturation was reached. Then, Thematic analysis (Brown & Clarke's six-phase model), consisting of six steps, was applied: familiarization with data, generating initial codes, searching for themes, reviewing themes, defining and naming themes, and producing the final report. Validity was ensured by member-

checking key themes with some interviewees, and reliability was confirmed via coding reproducibility tests.

3. Results

The analysis yielded nine core themes across the two admission models:

1. Surface Learning

In both systems, emphasis on rote memorization and test-taking techniques sidelines conceptual understanding and the cultivation of critical and creative skills.

2. Teaching Quality

Under the blended model, teachers are more motivated to enhance instruction and monitor students' ongoing performance; however, deficiencies in integrated assessment infrastructure and delays in reporting school grades pose significant implementation challenges.

3. Academic Stress

Shifting stress from a single exam moment to the entire academic year has led to student dissatisfaction and heightened family tensions.

4. Educational Equity

Unequal access to study resources (especially in underserved regions), unofficial influence on school grading, and the privatization of education disrupt fair competition.

5. Trust in the System

The traditional Konkur's transparency and security contrast with variable school-based assessment standards, undermining public confidence.

6. Commercialization of Education

The proliferation of private tutoring centers and specialized preparation materials has driven teachers and

institutes toward profit maximization, detracting from genuine skill development.

7. Admission Process Reform

Experts recommend comparative studies, long-term planning, and localization of successful international models as key strategies for improving admission mechanisms.

8. Educational System Enhancement

A shift from a “cognitive-rote” paradigm to a “skill-analytical” framework, adoption of active teaching methods, and utilization of educational technology are vital for fostering deep learning.

9. Dynamic Assessment

Implementing continuous, formative evaluation throughout the teaching-learning process creates an interactive dynamic between teacher and student, enabling immediate feedback to adjust instruction and learning. This approach aligns with the sociology-of-science values of systematic skepticism and impartiality while reducing the burdens of high-stakes testing.

4. Conclusion

Iran’s current admission system, whether pure Konkur or blended, prioritizes score-centric competition over the core values of the sociology of science (critical inquiry, equity, and cosmopolitanism). Overemphasis on quantitative scores sacrifices deep learning and exacerbates psychological stress and structural inequality. Revitalizing higher education’s primary mission, nurturing critical thinking and individual talents, requires simultaneous reforms at three levels:

1. Intrinsic Value Reformation

- Redefining educational objectives and assessment models toward skill-orientation
- Designing projects and practical activities throughout the academic year

2. Structural Interventions

- Strengthening educational infrastructure in underprivileged regions
- Ensuring oversight and quality assurance of school-based grading
- Implementing support policies to alleviate families’ economic pressures

3. Dynamic Learning Paradigm

- Promoting research-based and conceptual learning
- Establishing a multi-stage admission structure, including theoretical exams, practical interviews, and skill assessments

Without harmonizing these three dimensions, reforms will remain superficial and temporary, and the goals of educational equity and scientific quality enhancement will not be achieved.

Funding

There is no funding support.

Authors' contribution

This article is taken from a doctoral dissertation at the University of Tehran, and the composition of the authors and

their level of responsibility in the dissertation and the article are the same.

Conflict of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the interview participants for their cooperation.

علمی پژوهشی

رهیافت جامعه‌شناسی علم به نظام پذیرش دانشجو در ایران با تأکید بر پذیرش تلفیقی کنکور و سوابق تحصیلی

محمد توکل^{۱*} ID، غلامرضا غفاری^۲ ID، فاطمه قلخانباز^۳ ID

^۱ استاد، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران، mtavakol@ut.ac.ir
^۲ استاد، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران، ghaffary@ut.ac.ir
^۳ دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی (پردیس البرز)، دانشگاه تهران، تهران، ایران، fghalkhanbaz@ut.ac.ir

 [10.22080/ssi.2025.29042.2273](https://doi.org/10.22080/ssi.2025.29042.2273)

چکیده

اهداف: آزمون سراسری (کنکور) به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی-آموزشی، تأثیر عمیقی بر عملکرد نظام آموزش عالی ایران دارد. هدف این مطالعه، ارائه چارچوب سنخ‌شناختی جامع از فرآیند پذیرش دانشجو در نظام آموزش عالی ایران با تمرکز بر روش تلفیقی (ترکیبی از نمره کل کنکور و سوابق تحصیلی) و شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های هریک از شیوه‌های پذیرش و اثرات آن بر کیفیت و عدالت آموزشی است. **روش مطالعه:** این تحقیق کیفی مبتنی بر رهیافت تلفیقی در چارچوب جامعه‌شناسی علم طراحی شد. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق با ۱۳ نفر از استادان دانشگاه، معلمان و پژوهشگران حوزه کنکور و آموزش عالی گردآوری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل تماتیک انجام شد و مضمون‌های اصلی استخراج گردید. **یافته‌ها:** تحلیل تماتیک مصاحبه‌ها منجر به شناسایی نه مضمون کلیدی شد: (یادگیری سطحی، کیفیت آموزش، فشار روانی تحصیلی، عدالت آموزشی، اعتماد به نظام آموزشی، تجاری‌سازی آموزش، اصلاح فرآیند پذیرش، به‌سازی نظام آموزشی، ارزیابی پویا). بر پایه نظریه‌های جامعه‌شناسی علم، نظام‌های علمی باید ارزش‌هایی چون شک‌گرایی سازمان‌یافته، بی‌طرفی و جهانی‌گرایی را منعکس کنند. اما شاخص‌های پذیرش مبتنی بر کنکور و سوابق تحصیلی عمدتاً بر حفظیات تأکید دارند و مهارت‌های انتقادی و خلاق را به حاشیه می‌رانند. همچنین نابرابری‌های ساختاری در دسترسی به آموزش باکیفیت، زمینه بروز تقلب و کاهش عدالت را تشدید می‌کند. فشارهای اقتصادی (مافیای کنکور)، سیاسی (عدم اصلاح ساختاری) و اجتماعی (انتظارات خانواده‌ها) نیز بر این تعارضات می‌افزایند. **نتیجه‌گیری:** نتایج نشان می‌دهد که نظام پذیرش فعلی، به‌دلیل تأکید بر معیارهای نمره-محور و تأثیر فشارهای بیرونی، از انتقال و تجلی ارزش‌های درونی نظام علمی بازمانده است. این وضعیت موجب تقویت یادگیری سطحی، استرس و رقابت ناسالم و تضعیف عملکرد آموزشی واقعی (پرورش تفکر انتقادی و استعدادها) می‌شود. بنابراین، بازنگری مستمر در سازوکارهای پذیرش دانشجو و توجه جدی به عدالت آموزشی ضروری است تا ظرفیت‌های واقعی نظام علمی-آموزشی ایران احیا گردد.

تاریخ دریافت:

۳۰ فروردین ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۳۰ خرداد ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۱۴ اسفند ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

پذیرش آموزش عالی؛ تحلیل تماتیک؛ جامعه‌شناسی علم؛ سوابق تحصیلی؛ کنکور؛ نابرابری آموزشی

* نویسنده مسئول: محمد توکل

آدرس: گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
ایمیل: mtavakol@ut.ac.ir

این مقاله با دسترسی آزاد تحت مجوز بین‌المللی کربینو کامنز از نوع نسبت‌دادن-غیرتجاری-بدون انشقاق ۴/۰ است.
ناشر: دانشگاه مازندران (نویسنده‌گان) © ۲۵۳۸-۳۶۱۲

۱ مقدمه و بیان مسأله

از مهم‌ترین پدیده‌های علمی کشور محسوب می‌شود (زراعت‌کیش و بیات، ۱۴۰۰: ۱۰۲).

در سالیان اخیر تلفیق کنکور و سوابق تحصیلی به‌عنوان معیارهای ورود به دانشگاه با هدف بهبود کیفیت پذیرش و در راستای به‌سازی نظام آموزش کشور و عدالت آموزشی تبیین شده است، علی‌رغم ایجاد فرصت با این شیوه پذیرش، اما با توجه به چالش‌ها، این شیوه نیازمند مطالعات عمیق اجتماعی می‌باشد.

با توجه به مباحث مطرح‌شده، تحلیل چگونگی پاسخ‌گویی نظام آموزش عالی به نیازهای اجتماعی - از جمله تقاضای جامعه برای ورود به دانشگاه - از موضوعاتی است که در دستور کار بسیاری از کشورها قرار دارد. مطالعات حوزه سیاست‌گذاری علمی-آموزشی، با در نظر گرفتن عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، سعی در ارائه راهبردهایی برای تعیین اولویت‌های علمی دارند. افزون بر این، با توجه به رسالت علم در تحقق پیشرفت و توسعه ملی، توجه به اولویت‌های علمی در کشورهای در حال-توسعه، از جمله ایران، از مسائلی است که در چارچوب جامعه‌شناسی علم به‌دقت مورد بررسی قرار می‌گیرد.

رهیافت تلفیقی در بررسی مسائل کنکور و پذیرش دانشجو در کشور، می‌تواند نمایان‌گر تأثیر هنجارها و قواعد درون اجتماعات علمی - شامل نهاد آموزش و پرورش، نهاد آموزش عالی و مؤسسات آزاد کنکوری - و همچنین تعامل میان این نهادها از طریق واسطه‌ای چون کنکور باشد. علاوه بر این، روند پذیرش دانشجو به‌واسطه رویکردها و ارتباطات میان نهادهای علمی و سایر سازمان‌های اجتماعی و نهادهای قانون‌گذار، بر ابعاد چندگانه این پدیده تأثیر می‌گذارد. از این رو، اتخاذ رویکردی تلفیقی (به-ویژه تلفیق رویکردهای درون‌گرا و برون‌گرا) در بررسی پذیرش دانشجو، که تحت تأثیر سواد علمی ناشی از سیستم آموزشی و کنکور قرار دارد، امکان ارائه تحلیلی جامع‌تر را فراهم می‌کند.

در حوزه جامعه‌شناسی معرفت، جامعه‌شناسی علم به‌عنوان شاخه‌ای ویژه به بررسی و تحلیل رابطه میان علم (و عناصر متعددی همچون دانشمندان، نهادهای آموزشی و پژوهشی، مؤسسات علمی، دانشگاه‌ها، کتابخانه‌ها، هنجارهای علمی و فضای علمی) و جامعه (شامل زیرمجموعه‌هایی چون افراد، امکانات اقتصادی و اجتماعی، نهادهای سیاسی یا دینی، مؤلفه‌های تاریخی، نظامی، فکری و ...) می‌پردازد (توکل، ۱۳۸۹). یکی از محورهای مهم در حوزه آموزش عالی، موضوع «پذیرش دانشجو در دانشگاه» با توجه به «سواد علمی متقاضیان ورود به دانشگاه» است.

بدون شک توسعه هر کشوری مستلزم پیشرفت علمی به‌ویژه در حوزه آموزش است؛ چراکه افراد متخصص و تحصیل‌کرده نقش اساسی در فرآیند توسعه علمی کشور ایفا می‌کنند. از این جهت، نظام پذیرش آموزش عالی به‌عنوان یکی از ارکان حیاتی نظام آموزشی همواره مورد توجه و تحلیل دقیق پژوهشگران و سیاست‌گذاران آموزشی قرار داشته است. رکن پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی از گذشتگان دور آزمون سراسری بوده است. اغلب این آزمون‌های ورودی دانشگاه در مقیاس وسیع و بزرگ اجرا می‌شود و براساس نتایج آن، تصمیمات مهم در مورد فرد اتخاذ می‌شود که دارای تبعات مهم شخصی، سیاسی و اجتماعی کلان هستند و اثرات بسیار مهمی بر زندگی حال و آینده افراد و جامعه دارند که آن را آزمون‌های خطیر یا سرنوشت‌ساز می‌گویند (گرامی‌پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۵). در ایران نیز آزمون سراسری ورودی دانشگاه‌ها (کنکور)، نمونه‌ای از آزمون سرنوشت‌ساز است (sazegar, 2017) که در دهه‌های متوالی به دلیل تعداد زیاد داوطلبان متقاضی ورود به دانشگاه و ظرفیت‌های محدود آموزش عالی و به بیان دیگر افزون بودن تقاضا برای آموزش عالی از ظرفیت‌های موجود، سنجش و پذیرش دانشجو براساس آن مهم شده است و اهمیت آن به حدی است که آزمون سراسری

۲ پیشینه پژوهش

از زمان برگزاری نخستین کنکور در سال ۱۳۴۲، این آزمون به‌عنوان یکی از ستون‌های اساسی سنجش و گزینش متقاضیان ورود به آموزش عالی ایران، همواره برای پژوهشگران اهمیت داشته است. طی این سال‌ها، مطالعات فراوانی در حوزه‌های اجتماعی، روان‌شناختی، روان‌سنجی و آموزشی انجام شده است که هریک به بررسی جنبه‌های متفاوت عملکرد، چالش‌ها و نقاط قوت شیوه پذیرش کنکور پرداخته‌اند. از نخستین پایان‌نامه‌های پژوهشی تا برگزاری همایش‌های تخصصی و انجام مطالعات تطبیقی داخلی و خارجی، همه در پی یافتن راهکارهایی جهت بهبود فرآیند سنجش دانشجویان و افزایش عدالت و کارایی در پذیرش بوده‌اند. براساس بررسی‌های انجام‌شده، از سال ۱۳۴۲ تا ۱۴۰۰ میان ۳۶۰ مطالعه در ابعاد اجتماعی، روان‌سنجی و آماری، روان‌شناختی، آموزشی و کمک‌آموزشی، شیوه‌های گزینش دانشجویان، انتخاب رشته و حتی در حوزه پزشکی به تبیین موضوع پرداخته شده است.^۱

این مرور پیشینه، با نگاهی جامع به مطالعات صورت‌گرفته، قصد دارد دیدگاه‌های موجود پیرامون بهبود نظام پذیرش متقاضیان آموزش عالی به لحاظ سواد علمی را مورد تحلیل قرار داده و زمینه‌های اصلاح و نوآوری را در این عرصه شناسایی کند.

۲٫۱ پیشینه داخلی

در بستر تحقیقات داخلی، از سال ۱۳۵۵ تا ۱۴۰۰ پژوهشگران به بررسی ابعاد متنوع نظام سنجش پذیرش پرداخته‌اند. به‌عنوان نمونه:

رهنما (۱۳۵۵)، در پژوهشی با عنوان مقایسه بین دروس انتخاب دانشجویان: معدل کتبی ششم متوسطه و امتحانات ورودی دانشگاه‌ها (کنکور سراسری) به

در این پژوهش نوآورانه با اتخاذ رویکرد تلفیقی (شامل ابعاد درون‌گرا، برون‌گرا و شناختی) بر همگرایی ارزش‌های درونی نظام علمی در کنار تأثیرات بیرونی نهادی و اجتماعی تأکید می‌شود. هدف اصلی این مطالعه، تدوین یک چارچوب سنخ‌شناسی جامع از فرآیند پذیرش دانشجویان در نظام آموزش عالی ایران با تأکید بر شیوه تلفیقی (ترکیب نمره کل کنکور و سوابق تحصیلی) است. از منظر جامعه‌شناسی علم، کنکور و شیوه پذیرش مرتبط، فرآیندی پیچیده محسوب می‌شوند که همواره در معرض تأثیر ساختارهای شبکه‌های علمی، هنجارها و ارزش‌های علمی و از سوی دیگر، فشارها و روندهای کلان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قرار دارند.

بدین ترتیب، هدف پژوهش مرور و تحلیل دقیق دیدگاه‌های صاحب‌نظران در خصوص چالش‌ها و فرصت‌های موجود در روش پذیرش تلفیقی است؛ به گونه‌ای که بتوان به سؤالات بنیادی زیر پاسخ داد: آیا این شیوه می‌تواند کیفیت علمی ورودی‌های دانشگاه را ارتقاء داده و به توسعه کیفی نظام آموزش عالی در کشور کمک کند؟ آیا ارزیابی دقیق‌تر سواد علمی متقاضیان ورود به دانشگاه، زمینه تضمین عدالت آموزشی واقعی را در فرآیند پذیرش فراهم می‌کند؟ پاسخ به این سؤالات، زمینه‌ای برای تدوین راهبردهای اصلاحی و بهبود سیستم پذیرش دانشجویان ایجاد خواهد کرد.

در مجموع، یافته‌های حاصل از این تحلیل، می‌تواند به‌عنوان مبنایی کارشناسی برای نقد و ارزیابی مجدد شیوه‌های کنونی پذیرش و همچنین ارائه پیشنهادات راهبردی جهت تحقق اهداف ملی در حوزه آموزش عالی، به کار رود.

^۱ مقاله از سال ۱۳۴۲ که اولین مطالعه مرتبط با آزمون سراسری انجام شده است تا پایان سال ۱۴۰۰ مورد بررسی، جمع‌آوری و تدوین شده است، که در بخش پیشینه تحقیق به بررسی آن‌ها پرداخته شده است.

^۱ مطالعه و بررسی تحقیقات انجام شده در مورد کنکور، به صورت اسنادی و توسط دانشجوی این تحقیق انجام شده است. در این راستا تمام مطالعات و پژوهش‌های انجام شده مرتبط با آزمون سراسری از نوع پایان‌نامه، طرح پژوهشی،

این تغییر بر سه محور اصلی استوار است: ۱. آزمون جدید به‌عنوان اهرم مولد آثار و پیامدهای مطلوب در کل نظام آموزشی ۲. تغییر پارادایم روان‌سنجی به فرهنگ‌سنجی آموزشی ۳. چالش‌های نظام جدید پذیرش.

برخلاف تغییر دیدگاه‌ها، سیاست‌گذاران حوزه آموزش در عمل همان سیاست‌های گزینشی سابق را برای جایگزین‌کنکور دنبال کرده‌اند که با وجود چالش‌ها و تهدیدهای موجود، احتمال دارد آن را به ابزاری نامناسب جهت پیشبرد اهداف ایده‌آل تبدیل کند.

توکل و لاریجانی (۱۳۹۵)، به مطالعه اهداف آموزش و پرورش در تحصیل سواد توسعه‌ای دانش‌آموزان (اجتماعی، فرهنگی، علمی و زیست‌محیطی) پرداخته‌اند. این مطالعه نشان داد که آموزش و پرورش در پرورش افرادی که فعالانه در توسعه کشور نقش ایفا کنند، با مشکلاتی مواجه است. همچنین این مطالعه نشان داد اگرچه مفاهیم **سواد توسعه‌ای** در برنامه‌های کلان آموزش و پرورش و سند کلان چشم‌انداز کشور وجود دارد، ولی برنامه‌های سطوح اجرایی مدارس اغلب مانع از تحقق آن‌ها شده است. همچنین در سطح محتوای آموزشی نیز حضور **برنامه درسی پنهان** در مدارس، یعنی پدیده کنکور است (آموزش کنکورمحور) که از موانع مهم آموزش **سواد توسعه‌ای** در مدارس است. محققان راهکارهای برون‌رفت از این چالش را شکستن ساختارهای سنتی و محدودکننده آموزش و پرورش، افزایش کیفیت آموزش، تسهیل فرآیند آموزش، یادگیری دانش‌آموز محور و ایجاد تفکر انتقادی و تغییر نگرش در مورد روش‌های ارزشیابی دانش‌آموزان می‌داند.

خدایی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی بر روی دانشجویان ورودی سال ۱۳۸۸ دانشگاه شهید بهشتی، رابطه بین معدل دیپلم، رشته تحصیلی، معدل پیش‌دانشگاهی و موفقیت تحصیلی را مورد بررسی قرار دادند؛ یافته‌ها نشان داد که عملکرد

پذیرش دانشجویان در دانشگاه شیراز برای سال تحصیلی ۵۳-۵۲ پرداخته است. دانشگاه شیراز نظام انتخاب دانشجویان را که بر نتایج مسابقات ورودی استوار بود، تغییر داد. این دانشگاه با استفاده از معدل‌های پنج سال اول دبیرستان و نمرات کتبی امتحانات ششم متوسطه از میان ۸۸۱۴ نفر داوطلب، پذیرش را انجام داد. نتایج بررسی و نیز برتری میانگین گروه‌ها (اول و دوم در مقایسه با سوم و چهارم) در دوره دبیرستانی و تحصیلات عالی نشان داد که با استفاده از این دو معیار (معدل کتبی ششم و نمرات امتحان سراسری با هم)، امکان انتخاب دانشجویان بهتر برای ورود به دانشگاه فراهم خواهد شد.

کاوته‌ئی و باقی یزدل (۱۳۹۳)، به نگرش دانشجویان در ارتباط با طرح حذف آزمون سراسری و جایگزینی آن با سوابق تحصیلی پرداخته است. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه‌های دولتی استان تهران در سال تحصیلی ۱۳۸۷ با حجم نمونه ۲۰۰ نفر بوده است. نتایج نشان داد که ۷۶/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان به تأثیر استعداد تحصیلی، هوش و مطالعات آزاد در پذیرش دانشجویان تمایل داشته‌اند و ۸۵ درصد از پاسخ‌دهندگان، اعمال سابقه تحصیلی در گزینش نهایی برای رشته‌های دانشگاهی را نقطه قوت و ۷۱ درصد آن‌ها نبود آزمون‌های استاندارد و نهایی در سیستم آموزش و پرورش را نقطه ضعف این طرح بیان داشتند. از نظر پاسخ‌دهندگان روش بهینه برای ورود به دانشگاه‌ها، اجرای ترکیبی آزمون سراسری با افزودن بخش استعداد تحصیلی، هوش و مطالعات آزاد همراه با تأثیر سوابق تحصیلی است.

کیانی (۱۳۹۴) در تحقیق خود با عنوان سوابق تحصیلی و آزمون‌های سراسری جایگزین نظام کنکورمحور به چرایی، چیستی و چگونگی تغییر براساس مصاحبه‌های دقیق با جمعی از سیاست‌گذاران و حامیان تغییر کنکور سراسری به این موضوع پرداخته است. براساس نتایج تحلیل محتوایی مصاحبه‌ها، سیاست‌ها و چشم‌اندازهای

برای سنجش سواد علمی از سنجش‌های مربوط به سواد علمی پروژۀ ۲۰۶۱ انجمن پیشبرد علوم آمریکا^۲ استفاده شده است. هدف تحقیق (با توجه به شرایط آفریقای جنوبی بعد از آپارتاید)، بررسی ارتباط پایگاه اجتماعی اقتصادی و مدرسه و معلمان آن در میزان سواد علمی دانش‌آموزان بوده است. نتیجه مطالعه نشان داد که پایگاه اجتماعی اقتصادی، نوع مدرسه و معلمان در سواد علمی افراد مؤثر بوده و همچنین فهم دروس علوم و ریاضی در میزان سواد علمی تأثیر بسزایی داشته‌اند.

گرمالی^۳ و همکاران (2017)، در مطالعه خود با عنوان توسعه آزمون مهارت‌های سواد علمی^۴: ارزیابی سواد و استدلال‌های علمی دانش‌آموزان، با هدف توسعه، اعتبارسنجی و آزمایش آزمون مهارت‌های سواد علمی در درس زیست‌شناسی بوده است. این تحقیق حاصل نظرسنجی کمی و کیفی از دانشجویان، معلمان و اعضاء هیأت علمی کالج‌ها و دانشگاه‌های کشور آمریکا بوده است و با توجه به نتایج، محققان پیشنهاد کردند که معلمان زیست‌شناسی بتوانند از این آزمون برای ارزیابی دانش‌آموزان خود در استفاده از مهارت‌های سواد علمی و مستندسازی تأثیرات اصلاح برنامه درسی بر سواد علمی دانش‌آموزان استفاده کنند.

بنجامین^۵ و همکاران (2017) در مطالعه‌ای با عنوان توسعه و اعتبارسنجی مقیاس سواد علمی دانشجویان سال اول دانشگاه برای آمادگی دانشگاهی در استم^۶، که با گویه‌های محقق ساخته (در ارتباط با: درک ماهیت و توسعه تحقیقات و دانش علمی، توانایی ارزیابی شواهد و توضیحات علمی، توانایی مشارکت در گفت‌وگو علمی، استدلال

مطلوب در دوران متوسطه می‌تواند پیش‌بینی‌کننده موفقیت دانشگاهی باشد.

کاوه (۱۳۹۷)، به ارائه مدل مطلوب برای مرتبط کردن نمرات سوابق تحصیلی با نمرات آزمون سراسری که به روش‌های سنجش مناسب برای ارائه الگو پرداخته که نتایج نشان داد، روش همصدکی برای قابل مقایسه کردن نمره‌های سوابق تحصیلی و آزمون سراسری از روش نرمال‌شده (تراز) مناسب‌تر است.

فتح‌تبار فیروزجائی و همکاران (۱۴۰۰)، در مطالعه‌ای با عنوان آسیب‌شناسی وضعیت فعلی نظام سنجش کشور با تمرکز بر کنکور سراسری و ارائه راهکاری جهت بهبود الگوی سنجش و پذیرش دانشجو (مطالعه تطبیقی)، به آسیب‌شناسی وضعیت نظام سنجش و پذیرش دانشجو پرداختند و مشکلات موجود در مراحل قبل، حین و پس از برگزاری کنکور را شناسایی کردند. آنان پیشنهاداتی چون کاهش تأکید بر حفظیات، توجه به مهارت‌ها و استعدادهای فردی و تغییر رویکرد از هنجاری به ملاکی را مطرح کردند.

۲،۲ پیشینه خارجی

در سطح بین‌المللی نیز پژوهش‌هایی در زمینه سنجش و ارزیابی علمی انجام شده است:

لاگش^۱ (1996)، در تحقیقی با عنوان توسعه آزمون سنجش سواد علمی و کاربرد آن در ارزیابی سواد علمی متقاضیان ورود به دانشگاه‌ها در آفریقای جنوبی بعد از آپارتاید پرداخته شده است. این مطالعه به صورت اکتشافی و به منظور سنجش سواد دانش‌آموزان ورود به دانشگاه بوده است و

استم؛ نوعی روش آموزش مبتنی بر ایده‌های دانش‌آموزان در چهار رشته خاص علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات و رویکردی میان رشته‌ای و کاربردی است. به جای این که این چهار رشته را به عنوان موضوعات جداگانه و مجزا آموزش دهند، این رویکرد آن‌ها را در یک الگوی یادگیری منسجم و کاربردی و مبتنی بر دنیای واقعی ادغام می‌کند

¹ Laugksch

² American Association For the Advancement of Science (AAAS)

³ Gormally

⁴ Test of Scientific Literacy Skills

⁵ Benjamin

⁶ STEM, is a common abbreviation for four closely connected areas of study: science, technology, engineering and mathematics.

تورگوت^۴ و سنتورک^۵ (۲۰۲۳)، در مطالعه‌ای با عنوان بررسی مهارت‌های سواد علمی دانشجویان معلمی از نظر پیشرفت تحصیلی، نمرات کنکور و سطح نمرات، با روش پیمایش (کمی) به بررسی سواد علمی ۱۵۴ دانشجو پرداختند. نمرات ارزیابی سواد علمی حاصل از تست سواد علمی با نمره کنکور ورودی دانشگاه و نمرات دوره دانشجویی در ارتباط قرار داده شد که نتایج تحقیق نشان داد: بین سواد علمی و میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی دوران دانشگاه آن‌ها رابطه معنادار اما پایین (۷ درصد) وجود دارد. علاوه بر این، مشخص شد که نمرات کنکور دانشگاهی شرکت‌کنندگان به‌طور معناداری سواد علمی را پیش‌بینی نمی‌کند و سؤالات چندگزینه‌ای برای پیش‌بینی ابعاد سواد علمی کارایی نداشته و می‌توان ادعا کرد که سؤالات علمی در کنکور دانشگاه‌ها را نمی‌توان شاخصی برای ارزیابی مهارت‌های سواد علمی دانست و در نتیجه، لزوم بازنگری در برنامه‌های تدریس در مدارس و دانشگاه‌ها با هدف ارتقاء مهارت‌های سواد علمی ضروری است.

۲،۳ جمع‌بندی پیشینه تحقیق

علی‌رغم تلاش پژوهشگرانی که دغدغه آموزشی و عدالت‌خواهی داشته‌اند، تعداد مطالعات صورت‌گرفته در ارتباط با کنکور بسیار کم بوده است. در سال‌های اخیر بر همگان مشخص است که آزمون سراسری و پذیرش دانشجو در آموزش عالی از چالش‌ها و الویت قابل توجه اندیشمندان، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطح ملی و همچنین دانش‌آموزان، والدین و مدارس می‌باشد. ولی بررسی تحقیقات انجام‌شده در مورد آزمون سراسری، حاکی از آن است که پژوهشگران چندان که لازم است به مطالعه در این زمینه نپرداخته‌اند، مخصوصاً با توجه به اینکه آزمون سراسری در کشور مسأله اجتماعی است، از این بابت که هم ریشه و

علمی و تفکر انتقادی، دانش در زمینه‌های مختلف شغلی، خودکارآمدی و نگرش‌های مرتبط به علم، توانمندی و یادگیری فعالیت‌های تیمی، به ارزیابی سواد علمی دانشجویان در سه بعد حوزه نگرشی و رفتاری، دانش محتوایی مفاهیم علمی، مهارت‌های استدلال علمی پرداختند و نتایج آن با اعضاء هیأت علمی مورد بررسی قرار گرفت و نتیجه نشان داد که سواد علمی کسب‌شده دوره دبیرستان در آمادگی دانشجویان در دانشگاه و موفقیتشان تأثیرگذار است.

چمبرز^۱ و همکارانش (2019)، در مطالعه‌ای با عنوان بهره از سواد علمی برای حمایت از دانشجویان سال اولی در معرض خطر ترک استم، ۱۱۶ دانشجوی سال اول را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که ارتقاء سواد علمی دوران قبل از ورود به دانشگاه از نظر آماری تأثیر معنی‌داری بر حفظ دانشجویان سال اول در معرض افت تحصیل را دارد و یافته‌های این مطالعه موردی از این فرضیه حمایت می‌کند که مداخلات تحصیلی مبتنی بر سواد علمی سودمند، ماندگاری دانش‌آموزان سال اول را بهبود می‌بخشد.

القمتی^۲ و باباچی^۳ (2022)، در مطالعه‌ای با عنوان ارزیابی تأثیر کسب علم و مهارت در دوره تحصیلی متوسطه و افزایش شانس ورود به دانشگاه، نگرش ۲۲۰ دانش‌آموز پایه دوازدهم و معلمان‌شان را در سطوح مختلف سواد علمی (شش بعد) در سه مدرسه دولتی و خصوصی و فرزندان بررسی کردند و نتایج نشان داد: نگرش دانش‌آموزان نسبت به مهارت‌های دریافتی در مطالعه تحصیلی، سواد، تفکر انتقادی و مهارت‌های فناوری اطلاعات از اهمیت بالایی برخوردار است و کسب این نوع مهارت‌ها به موفقیت آن‌ها در آزمون ورودی دانشگاه و دوران تحصیل در دانشگاه کمک می‌کند. از این رو، مدارس باید رویکرد مناسبی با رفع کمبود مهارت و سواد علمی دنبال کنند.

⁴ Turgut
⁵ Senturk

¹ Chambers
² Elghomati
³ Babaqi

اجتماعی، تمرکز بر مؤلفه‌های میانجی مهم و تأثیرگذار در نظام علمی و آموزشی کشور معطوف شده است.

۳ چارچوب نظری

در این مطالعه از منظر جامعه‌شناسی علم، مؤلفه‌های مؤثر بر مسأله کنکور و سواد علمی متقاضیان ورود به آموزش عالی مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ زیرا این پدیده همواره متأثر از ابعاد علمی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قرار دارد و شناخت دقیق آن مستلزم بررسی چندلایه و چندبعدی است. پذیرش دانشجو در ایران به‌عنوان یک مسأله اجتماعی، نه تنها از منظر سواد علمی متقاضیان ورود به آموزش عالی بلکه از منظر تعاملات میان نهادهای علمی، سیاسی و اقتصادی، نمودهای متعدد را در بر می‌گیرد.

جامعه‌شناسی علم به‌عنوان شاخه‌ای از جامعه‌شناسی معرفت، به بررسی مناسبات میان ساختارهای اجتماعی و نهاد علم، شیوه‌های تولید دانش و رفتار دانشمندان می‌پردازد. از دهه ۱۹۳۰ به بعد، رویکردهای گوناگونی در این حوزه شکل گرفت که هر یک بر وجهی از پدیده علم متمرکز شدند. در یک تقسیم‌بندی کلی، سه رویکرد عمده قابل شناسایی است:

۳٫۱ ابعاد درونی و هنجارهای اجتماع علمی

رویکرد درون‌گرا^۱ که با آثار مرتون (۱۹۷۳) شکل گرفت، به بررسی هنجارها و ساختارهای داخلی نهاد علم می‌پردازد. او چهار هنجار اصلی شامل جهانی‌بودن^۲ (جهان‌روایی)، اشتراک‌گرایی^۳ (اجتماع‌نگری)، شک‌سازمان‌یافته^۴ و بی‌غرضی^۵ را مطرح می‌کند (توکل، ۱۳۸۸). این هنجارها به‌عنوان چارچوب‌های نظم‌دهنده در رفتار دانشمندان و تولید علم عمل می‌کنند و موجب استقلال نسبی علم از تأثیرات

خاستگاه اجتماعی دارد و بنا بر نیاز اجتماعی شکل گرفته است و هم در سطح جامعه فراگیر است و مهم‌تر اینکه تبعات و نتایج آن در کلیت جامعه و نهادهای مختلف است.

مطالعات اجتماعی در مورد آزمون سراسری بسیار محدود بوده است و علی‌رغم اهمیت توجه به آن از نظر اندیشمندان، جامعه‌شناسان توجه لازم برای پرداختن به این پدیده اجتماعی مهم را نداشته‌اند، طوری که تنها بیست درصد از تحقیقات انجام شده مرتبط با کنکور به ابعاد اجتماعی پرداخته شده است و مهم‌تر از آن اینکه هیچ رساله دکتری تخصصی در ارتباط با ابعاد جامعه‌شناختی کنکور انجام نشده است و فقط چندین رساله دکتری تخصصی در ابعاد روان‌سنجی و روان‌شناختی به این موضوع پرداخته است و مقالات نیز به همین صورت معدود بوده است.

بررسی پیشینه پژوهش‌ها حاکی از این است که از آغاز برگزاری کنکور تاکنون، همواره تلاش‌هایی برای بهبود و اصلاح نظام سنجش و پذیرش دانشجو انجام شده است. مطالعات داخلی بر لزوم استفاده از ارزیابی‌های ترکیبی و تلفیق سوابق تحصیلی با آزمون سراسری و تغییر رویکرد از یک سیستم انحصاری به یک مدل جامع و چندبعدی تأکید دارند. در سوی دیگر، پژوهش‌های خارجی، نقش عوامل محیطی و سطح سواد علمی را علاوه بر نمرات آزمون، به‌عنوان شاخص‌های مؤثری در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی مطرح کرده‌اند. با توجه به اینکه شیوه پذیرش تلفیقی برای ورود به آموزش عالی موضوعی مرتبط با سالیان اخیر است بالطبع پژوهش‌های مرتبط با این موضوع نادر و ضروری است. پژوهش حاضر در تلاش است تا به تحلیل شیوه‌های گزینش متقاضیان ورود به آموزش عالی بپردازد؛ تحلیلی که چارچوبی نوین و بر مبنای جامعه‌شناسی علم ارائه و در آن، علاوه بر آگاهی از متغیرهای مستقل مختلف

⁴ Organized Skepticism

⁵ Disinterestedness

¹ Internalism

² Universalism

³ Communalism

تحلیل می‌شوند. بنابراین بررسی ارتباطات میان نظام‌های شناختی و نهادی و همچنین آزمون پویایی (کنش متقابلی) تغییر، وظیفه مهم جامعه‌شناسی علم تلقی می‌شود. نظریات پارادایمی تامس کوهن در این رویکرد قرار دارد. رویکرد شناختی (یا معرفتی) بر نقش چارچوب‌های زبانی و مفهومی در تولید علم متمرکز است (Kuhn, 1962). در حوزه پذیرش دانشجو، این رویکرد به ما اجازه می‌دهد تا تغییرات در ارزش‌گذاری سوابق تحصیلی، نقش معلمان و نمره کنکور را در قالب تغییرات فکری و تحول مفهومی در نظام آموزشی بررسی کنیم.

۳٫۴ رهیافت تلفیقی: یک دیدگاه چندبعدی و پویا

با توجه به اینکه هریک از رویکردهای فوق، تنها بخشی از واقعیت را آشکار می‌کنند، برخی پژوهشگران به سوی یک رهیافت تلفیقی حرکت کرده‌اند (بلوم، ۱۹۷۷ به نقل از توکل و عرفان‌منش، ۱۳۹۴).

رهیافت تلفیقی بر آن است که برای تبیین جامع مسأله کنکور و پذیرش دانشجو لازم است تا هم‌زمان به عوامل درونی (قواعد و هنجارهای اجتماع علمی)، عوامل بیرونی (ساختارهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و عوامل شناختی (پارادایم‌های علمی و چارچوب‌های مفهومی) توجه نمود. چنین رویکردی امکان تحلیل پویا و منعطف از تعامل «ساختار» و «کنش» را در قلمرو دانش فراهم می‌کند و زمینه‌ساز ارائه تصویری جامع از پدیده‌های علمی-اجتماعی موجود در نظام پذیرش دانشجو می‌شود.

درواقع، از منظر جامعه‌شناسی علم، مسأله کنکور و پذیرش دانشجو یک پدیده چندبعدی است که نیازمند بررسی هم‌زمان مؤلفه‌های درونی، بیرونی و شناختی می‌باشد. این تحلیل نشان می‌دهد که تنها بررسی قواعد و هنجارهای درونی (درون‌گرایی) یا تأثیرات ساختاری بیرونی (برون‌گرایی) به‌تنهایی

بیرونی می‌شوند. در بستر کنکور، این هنجارها می‌توانند در قالب نظام پاداش، استانداردهای داوری هم‌تا و ارزش‌های مشترک مؤسسات آموزشی نمود پیدا کنند؛ به طوری که ارزیابی دقیق سوابق تحصیلی، عملکرد معلمان و نمرات کنکور، بیان‌گر سطح واقعی سواد علمی و کیفیت عملکرد نظام آموزشی تلقی شود.

۳٫۲ تأثیرات بیرونی: ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی

رویکرد برون‌گرا، بر تأثیر عوامل اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی بر علم تأکید می‌کند. در این رویکرد به رابطه میان عوامل ساختاری بیرونی و درونی توجه می‌شود. تأثیرات گسترده اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بر سازمان علمی و نقش دانشمندان، نهادی شدن روابط اجتماعی و کارکردهای اجتماعی علم در جامعه و همچنین فهم ساختارها و روندهای اجتماعی مرتبط با علم از محورهای تحلیلی این رویکرد هستند. رویکرد برون‌گرا تأکید دارد که تولید و پذیرش علم به‌شدت تحت تأثیر ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است (Shapin, 1994). در بستر مسأله کنکور، این عوامل بیرونی در قالب بازی‌های سیاسی، اقتصاد سیاسی، شایعات اجتماعی و حتی تقلب‌ها ظاهر می‌شوند که همگی نشان‌دهنده فشارهای متعددی است که بر روند پذیرش دانشجو اثرگذارند. از سوی دیگر، نگرش قانون‌گذاران و اسناد بالادستی نیز تأثیری بر تبیین سوابق تحصیلی به‌عنوان معیاری برای سنجش سواد علمی دانش‌آموزان دارند.

۳٫۳ ابعاد شناختی: تحول پارادایم‌ها و چارچوب‌های مفهومی

رویکرد شناختی^۲ که به ابعاد معرفتی و زبانی تولید دانش می‌پردازد؛ این رویکرد بیشتر به دنبال پروراندن جامعه‌شناسی معرفت علمی است و روابط میان عوامل ساختاری درونی و شناختی، بررسی و

² Cognitive

¹ Externalism

صاحب‌نظر و متخصص که توانایی ارائه دیدگاه‌های عمیق و تخصصی در رابطه با پذیرش دانشجو و ارزیابی آن دارند، انتخاب شدند. در این بخش، تعداد دقیق نمونه از پیش تعیین نشده و تا رسیدن به اشباع نظری (نقطه‌ای که داده‌های جدید اطلاعات بیشتری ارائه ندهند) مصاحبه‌ها ادامه یافته است. درنهایت، با مصاحبه با سیزده نفر (شامل چهار نفر معلم، سه نفر استاد دانشگاه و شش نفر صاحب‌نظر حوزه کنکور و آموزش عالی)، اشباع نظری حاصل شد. روایی تحلیل تماتیک با استفاده از مصاحبه‌های عمیق با صاحب‌نظران و استخراج مضامین اصلی، اطمینان حاصل شده که دیدگاه‌ها و تجربیات متخصصان در قالب کدها و تم‌های مشخص منعکس گردیده و با چارچوب نظری پژوهش هم‌راستا باشد. پایایی نتایج از طریق استانداردسازی مراحل بررسی داده‌ها، تکرارپذیری در کدهای استخراج شده و اعمال روش‌های مناسب نمونه‌گیری تضمین شده است.

۴٫۲ روش گردآوری داده‌ها

برای جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با افرادی بهره گرفته شده که از دیدگاه‌های تخصصی در حوزه‌های آموزش، آموزش عالی و کنکور برخوردارند.

۴٫۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تحلیل اطلاعات به‌دست‌آمده از مصاحبه با صاحب‌نظران، از تکنیک تحلیل تماتیک^۱ (تحلیل مضامین) استفاده شد. این روش به شناسایی، تحلیل و گزارش الگوها (تم‌ها) در داده‌های کیفی می‌پردازد و عمدتاً در مطالعات علوم اجتماعی و انسانی به کار می‌رود.

چنانکه می‌دانیم، تحلیل تماتیک یک روش برای شناسایی، تحلیل، و گزارش الگوها (تم‌ها) در داده‌های کیفی است. این روش به محققان اجازه می‌دهد تا معانی مهم موجود در داده‌ها را شناسایی و سازمان‌دهی کنند و درنهایت یک تصویر جامع از

کافی نخواهد بود. بلکه تبیین دقیق و جامع این مسأله مستلزم اتخاذ رویکرد تلفیقی است که بتواند تعاملات بین ساختار اجتماعی و پارادایم‌های شناختی را در قالب یک چارچوب نظری منسجم مورد توجه قرار دهد (Gieryn, 1999). این رویکرد نه‌تنها به تبیین علل و عواملی که در تغییر شیوه پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی مؤثرند، می‌پردازد، بلکه راه‌گشای ارائه سیاست‌های نوین جهت تحقق عدالت آموزشی و ارتقاء سواد علمی در میان دانش‌آموزان و راه‌یافتگان به دانشگاه نیز می‌باشد.

۴ روش پژوهش

این پژوهش کیفی و از روش تحلیل تماتیک بهره برده است. برای گردآوری داده‌ها، با سیزده نفر صاحب‌نظر از میان اساتید دانشگاه، معلمان و پژوهشگران حوزه کنکور و آموزش عالی مصاحبه شد. مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته به منظور استخراج دیدگاه‌های عمیق در خصوص چالش‌ها و فرصت‌های موجود در نظام پذیرش آموزش عالی اجرا شد. داده‌های به‌دست‌آمده با بهره از تکنیک تحلیل تماتیک از طریق فرآیند کدگذاری اولیه و سپس دسته‌بندی و درنهایت مضامین اصلی استخراج شد. رویکرد تلفیقی در این پژوهش با توجه به یافته‌های کیفی حاصل از مصاحبه با صاحب‌نظران، ابعاد درونی و بیرونی شیوه پذیرش دانشجو را به‌طور هم‌زمان مورد بررسی قرار می‌دهد.

۴٫۱ مشارکت‌کنندگان و نمونه تحقیق

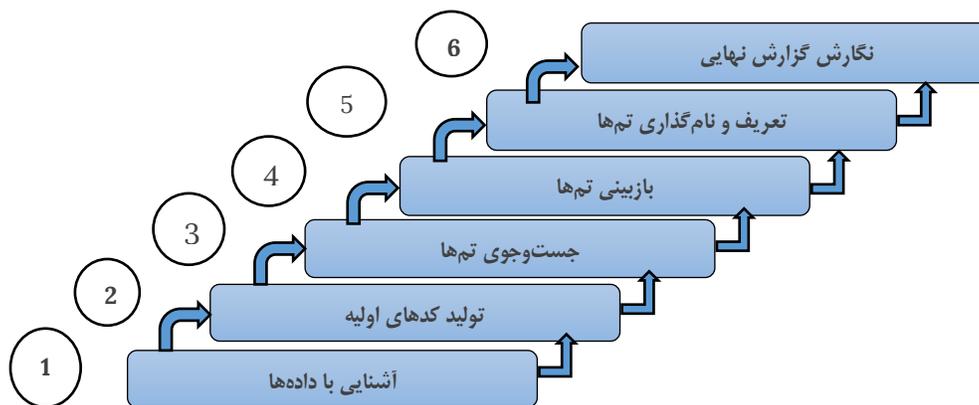
مشارکت‌کنندگان شامل صاحب‌نظران حوزه آموزش، آموزش عالی و کنکور شامل معلمان، اساتید دانشگاه و پژوهشگران در این حوزه بوده است. این افراد با توجه به زمینه‌های مطالعاتی در ارتباط با آزمون سراسری مورد مصاحبه قرار گرفتند.

در این مطالعه، نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری نظری صورت گرفته است. به این معنا که افراد

¹ Thematic Analysis

برای استخراج مضامین از داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها، از تکنیک تحلیل تماتیک استفاده شده است. این روش شامل مراحل زیر است:

موضوعات مورد بررسی ارائه دهند (Braun & Clarke, 2006).

شکل ۱. چارچوب شش مرحله‌ای براون و کلارک برای انجام تحلیل تماتیک

Figure 1: Braun and Clarke's six-phase framework for conducting thematic analysis

است سؤالات در مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، در مورد شیوه پذیرش به‌صورت کنکور و شیوه پذیرش تلفیقی (کنکور و سوابق تحصیلی) و فرصت‌ها و چالش‌های آن‌ها در ارتباط با سواد علمی دانش‌آموزان در آستانه ورود به آموزش عالی بوده است. همچنین در تکمیل، کدگذاری و دسته‌بندی داده‌ها از مباحث مطرح شده و گفت‌وگو با اساتید، تجربه پژوهشی خود محقق در حوزه کنکور و همچنین مشاهدات و گپ با دانشجویان نیز بهره و تأثیر گرفته شده است.

۵٫۱ مشخصات صاحب‌نظران شرکت-کنندگان در مصاحبه‌ها

صاحب‌نظرانی که در مصاحبه‌ها شرکت کردند؛ شامل اساتید دانشگاه، معلم مدارس متوسطه دوم، پژوهشگران حوزه کنکور و آموزش عالی بودند که مشخصات آن‌ها در جدول زیر درج شده است.

ملاحظات اخلاقی: در این پژوهش، مصاحبه‌ها با کسب رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان انجام شد. همچنین، به مشارکت‌کنندگان اطلاع داده شد که داده‌های آن‌ها به‌صورت محرمانه نگهداری می‌شود و فقط برای اهداف علمی استفاده خواهند شد. در مواردی که امکان مصاحبه حضوری وجود نداشت، مصاحبه‌ها به‌صورت تلفنی انجام شد.

۵ یافته‌های پژوهش

با توجه به هدف اصلی این تحقیق در مرحله کیفی و مصاحبه‌ها، شناسایی الگوهای کلی و ترسیم الگوها و تم‌های مشترک بین تمام مصاحبه‌شوندگان بوده است، بدین منظور در مرحله اول، مصاحبه عمیق با ۴ نفر معلم متوسطه دوم، ۳ نفر استاد دانشگاه، ۶ نفر صاحب‌نظر و پژوهشگر حوزه کنکور و آموزش عالی به اشباع نظری رسید و داده‌های حاصل از هفت سؤال، جمع‌آوری و استخراج گردید. قابل ذکر

جدول ۱. ویژگی‌های صاحب‌نظران شرکت‌کننده در مصاحبه^۱

Table 1: Characteristics of the experts participating in the interviews

کد	جنس	سابقه	رشته تحصیلی	عنوان
۱-۱	مرد	۹ سال	ارشد جامعه‌شناسی	پژوهشگر
۲-۱	مرد	۱۱ سال	دکتری مدیریت آموزشی	پژوهشگر
۳-۱	زن	۱۲ سال	دکتری آموزش عالی	پژوهشگر
۴-۱	زن	۱۷ سال	دکتری سنجش و اندازه‌گیری	پژوهشگر
۵-۱	زن	۱۵ سال	دکتری آموزش عالی	پژوهشگر
۶-۱	مرد	۱۰ سال	دکتری روان‌شناسی	پژوهشگر
۷-۱	زن	۱۲ سال	دکتری علوم تربیتی	استاد دانشگاه
۸-۱	مرد	۱۸ سال	مهندسی برق	استاد دانشگاه
۹-۱	زن	۱۹ سال	پزشکی	استاد دانشگاه
۱۰-۱	مرد	۱۱ سال	ارشد پژوهشگری اجتماعی	معلم مدرسه عادی
۱۱-۱	زن	۶ سال	دکتری جامعه‌شناسی	معلم مدرسه عادی
۱۲-۱	مرد	۷ سال	ارشد روان‌شناسی	معلم مدرسه غیر انتفاعی
۱-۱۳	زن	۱۶ سال	ارشد زیست‌شناسی	معلم مدرسه عادی

استخراج شده از مصاحبه با تمامی صاحب‌نظران، استخراج و در جدول زیر بیان شده است.

۵٫۲ نتایج تحلیل داده‌های کیفی

تحلیل سؤال به سؤال همه مصاحبه‌ها با هم انجام شده است و در ادامه کدهای اولیه و تم (مضامین)

^۱ به لحاظ رعایت اخلاق پژوهشی و درخواست افراد، نام صاحب‌نظران شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها درج نشده و به جای آن از شناسه استفاده شده است. مصاحبه‌ها به‌طور متوسط در ۴۰ دقیقه و در یک جلسه گفت‌وگو (حضور/ غیر حضور) انجام گرفته است.

جدول ۲. مضامین استخراج‌شده از نظرات صاحب‌نظران در پاسخ به سؤالات مصاحبه کیفی

Table 2: Themes extracted from experts' responses to the qualitative interview questions

مضامین نهایی	کدهای اولیه	عبارات معنایی ^۱
یادگیری سطحی	آموزش با هدف نمره‌گرفتن تمرکز بر حفظیات و دانش تئوریک نادیده گرفتن توانایی عملی و فردی کاهش تمرکز بر یادگیری	کنکور بیشتر بر حفظیات متمرکز است و با تغییر رویکرد به سمت تلفیق نمرات کنکور و نمرات سوابق تحصیلی، نه تنها این شیوه سنجش دانش تغییر نکرده است، بلکه، دانش‌آموزان دوران تحصیلی دبیرستان را اغلب با همین شیوه حفظ‌کردن و نمره‌گرفتن صرف، طی می‌کنند. دانش‌آموزان کمتر قادر به تحلیل و فهم مطالب هستند و اغلب در سؤالات به صورت چهار گزینه‌ای و جای خالی متخصص شده‌اند. بحث سوادآموزی دانش‌آموز در مدرسه نیز تحت شعاع کنکور و نمره قرار گرفته است در صورتی که در شیوه قبلی پذیرش فقط تحت تأثیر کنکور بود. در موارد بسیاری دانش‌آموزان مدارس غیر انتفاعی را برای تحصیل و به منظور کسب نمرات بالاتر انتخاب می‌کنند.
کیفیت آموزش	تلاش مستمر در طول تحصیل امکان جبران کاستی و کم کاری ارزیابی جامع‌تر توانمندی‌ها افزایش انگیزه معلم برای تدریس تمرکز بر دروس مدرسه	در شیوه تلفیقی پذیرش آموزش عالی، دانش‌آموزان این امکان را دارند که کاستی‌های خود را جبران کرده و تلاش‌های خود را در طول سال‌های تحصیلی به نمایش بگذارند. تأثیر سوابق تحصیلی همچنین انگیزه بیشتری برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند تا به تلاش مداوم در طول دوران تحصیل بپردازند. دانش‌آموزان قادر می‌شوند نه فقط در یک آزمون سراسری بلکه در طول دوران تحصیل نیز امید به تلاش و موفقیت داشته باشند.
فشار روانی تحصیلی	افزایش استرس آموزشی دوران تحصیل تسری استرس به مقاطع تحصیلی دبیرستان بار اقتصادی قابل توجه برای خانواده‌ها فشار خانواده بر دانش‌آموزان تنش‌های خانوادگی	یکی از معایب اصلی شیوه پذیرش تلفیقی آموزش عالی، افزایش استرس دانش‌آموزان به مقاطع قبلی تحصیلی است. به عبارت دیگر، استرس ناشی از سوابق تحصیلی نه تنها کاهش نیافته بلکه به سال‌های قبلی نیز منتقل شده است. از زمانی که بحث تأثیر سوابق تحصیلی در پذیرش آموزش عالی الزام شده است، در خانواده‌ها حکومت نظامی برای دانش‌آموز ایجاد شده است و دانش‌آموز می‌بایست دوران تحصیل و قبل از ورود به دانشگاه مدام روش‌های تست‌زنی را تمرین کند و به جای تمرکز بر یادگیری و لذت از دوران تحصیل متوسطه به فکر کسب نمره بالا در مدرسه برای بالابردن نمره سوابق تحصیلی‌اش باشد. با توجه به تأثیر نمرات سوابق تحصیلی در پذیرش آموزش عالی، خانواده‌ها ممکن است فشار بیشتری بر دانش‌آموزان وارد کنند و حتی به روش‌های غیراخلاقی برای تضمین نمرات بالا روی آورند که این مسأله می‌تواند به ایجاد تنش‌ها و مشکلات خانوادگی منجر شود.
عدالت آموزشی	ساختار یکپارچه و قابل اعتماد کنکور امکان تحرک اجتماعی از طریق کنکور بحرانی‌تر شدن موضوع عدالت برای سهمیه‌ها دسترسی نابرابر آموزشی دانش‌آموزان کم‌تر برخوردار	دانش‌آموزانی که در مناطق مختلف با امکانات آموزشی متفاوت تحصیل می‌کنند، نمی‌توانند در شرایط برابر رقابت کنند. این نابرابری منجر به ایجاد فرصت‌های ناعادلانه آموزشی می‌شود. دانش‌آموزانی که در مدارس با کیفیت بالا تحصیل می‌کنند، شانس بیشتری برای کسب نمرات بهتر و پذیرش در دانشگاه دارند. نبود نظارت و کنترل دقیق بر آزمون‌ها و نمرات مدارس می‌تواند منجر به افزایش تقلب و نابرابری در ارزیابی‌ها شود.

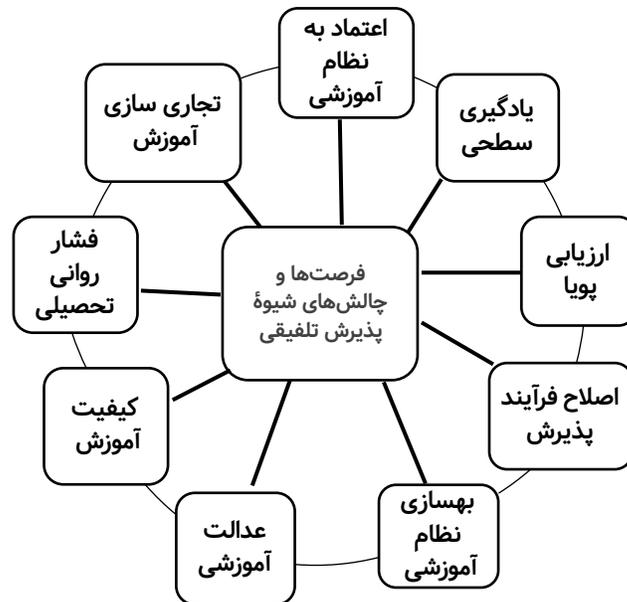
^۲ عبارات معنایی، در واقع بیانات مصاحبه‌شوندگان در طی مصاحبه بوده که مبنای استخراج کدها و مضامین نهایی بوده است.

	<p>نمره‌گرفتن با معلم خصوصی و کتاب آموزشی شکل‌گیری نابرابری در بهره از آموزش غیر رسمی</p>	<p>تفاوت کیفیت آموزشی در مناطق مختلف و نابرابری در دسترسی به منابع آموزشی می‌تواند منجر به نابرابری آموزشی شود. دانش‌آموزانی که از خانواده‌های مرفه‌تری هستند، دسترسی بیشتری به منابع آموزشی با کیفیت و کلاس‌های تقویتی دارند.</p>
<p>اعتماد به نظام آموزشی</p>	<p>یکپارچه‌بودن ساختار سؤالات کنکور شفافیت، نظارت و امنیت آزمون تنوع در شیوه‌های ارزشیابی احتمال خطای انسانی در تصحیح و تحریف نمره پایا بودن آزمون صلاحیت طراحان سؤال و ارزیاب‌ها به‌کارگیری روش‌های نوین شخصی سازی آزمون‌ها زمان‌بر بودن فرآیند ارزیابی</p>	<p>یکی از مشکلات عمده شیوه پذیرش تلفیقی، عدم استاندارد بودن سؤالات و همچنین، صلاحیت طراحان سؤال و تصحیح‌کنندگان است. علاوه بر این، اجرای آزمون‌ها در مدارس مختلف کشور با چالش‌های متعددی همراه است و احتمال وقوع تقلب نیز وجود دارد. سؤالات کنکور به‌صورت چندگزینه‌ای و با دقت بالا طراحی می‌شد و فرآیند تصحیح آن‌ها نیز با دقت انجام می‌گرفت. این امر موجب می‌شد که آزمون از اعتبار و دقت بالایی برخوردار باشد. کنکور به دلیل داشتن ساختاری یکپارچه و ساده، امکان ارزیابی عادلانه‌تری را فراهم می‌کند. همه داوطلبان در یک روز و تحت شرایط مشابهی آزمون می‌دادند که احتمال تقلب و تخلفات را به حداقل می‌رساند. نبود نظارت و کنترل دقیق بر آزمون‌ها و نمرات مدارس می‌تواند منجر به افزایش تقلب و نابرابری در ارزیابی‌ها شود. این مسأله باعث کاهش اعتماد به ساختار آموزشی و پذیرش دانشجو می‌شود.</p>
<p>تجاری سازی آموزش</p>	<p>شکل‌گیری مافیای آموزشی و اضافه شدن آن به مافیای کنکور از بین رفتن مرجعیت مدرسه بی‌توجهی به روال عادی مدرسه و بودجه‌بندی آموزش و پرورش مافیای معلم به جای مافیای کنکور ترویج آموزش غیر رسمی انزجار از فضای آموزشی مدارس شکل‌گیری رقابت ناسالم بین دانش‌آموزان رخنه‌کردن نگاه کنکوری به فضای مدرسه متوسل شدن به روش‌های غیر مجاز برای نمره بالا</p>	<p>دانش‌آموزان کم‌تر بهایی به آموزش‌های مدرسه و کلاس می‌دهند و فقط به فکر یادگیری شیوه‌هایی برای موفقیت بیشتر در امتحانات نهایی هستند که این به کیان مدرسه و برنامه‌های آموزشی آسیب خواهد زد. در شیوه جدید تلفیقی نمره کنکور و نمره سوابق تحصیلی، علاوه بر مشکلات کنکور مواردی از جمله مافیای کنکور، مافیای آموزش و پرورش شکل گرفته است و معلمان هم جدی‌تر و بیشتر از قبل، به بستر ایجاد شده جدید آمده‌اند و دانش‌آموزان را بیشتر از قبل و با صراحت به آموزش غیر رسمی دعوت می‌کنند. دانش‌آموزان به دلیل تغییرات در شیوه پذیرش آموزش عالی به آموزش غیر رسمی و کلاس‌های خارج از مدرسه روی می‌آورند. این موضوع باعث کاهش مرجعیت علمی مدارس و تأثیر منفی بر کیفیت آموزش رسمی می‌شود. معلمان شرایطی را فراهم می‌کنند که دانش‌آموزان به صورت خصوصی از آنان کمک بگیرند. دانش‌آموزان به جای همکاری و کار گروهی مدام بر رقابت سر نمره هستند. این موضوع می‌تواند بر روی توسعه مهارت‌های اجتماعی و توانایی‌های کار گروهی تأثیر منفی بگذارد و در نهایت به کاهش توانمندی‌های اجتماعی نسل‌های آینده منجر شود.</p>
<p>اصلاح فرآیند پذیرش دانشجو</p>	<p>نیاز به مطالعه، برنامه‌ریزی دقیق و بلندمدت قبل از اجرای تغییرات مطالعه در ارتباط با زیرساخت‌های آموزشی بررسی زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی به جای تقلید صرف بررسی تجربیات موفق پذیرش در کشورهای دیگر</p>	<p>پیش از هر اقدامی به‌خصوص در زمینه علوم انسانی، لازم است که مطالعات جامع‌نگرانه انجام شود تا زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی به درستی شناخته شوند. زیرساخت‌های آموزشی مناسب برای اجرای صحیح شیوه تلفیقی پذیرش تقویت نشدند. این مشکلات زیرساختی باعث شده که نمرات سوابق تحصیلی به‌موقع اعلام نشود و فرآیند اعلام نتایج به تأخیر بیفتد. نظام آموزشی باید پویا باشد و براساس نیازهای اجتماعی و جمعیت شناختی جامعه تنظیم و زیرساخت‌های عدالت آموزشی تقویت شود.</p>

		<p>نباید صرفاً شیوه پذیرش آموزش عالی را در کشورهایی که در زمینه آموزشی سرآمد هستند، تقلید کنیم و می‌بایست با توجه به بستر اجتماعی جامعه، از مطالعات تطبیقی و تجربه سایر کشورها برای بهبود فرآیند کنکور خود بهره می‌بریم.</p>
به‌سازی نظام آموزشی	<p>تغییر رویکرد آموزشی از شناختی به مهارتی- استدلالی تعمیق محتوای درسی بهره از تکنولوژی نوین در آموزش روش تدریس فعال پرورش دانش‌آموز با کیفیت</p>	<p>بسیاری از سؤالات کنکور به مهارت‌های تحلیلی و استدلالی نیاز دارند که این موارد در مدارس به اندازه کافی پرورش داده نمی‌شود. کنکور و نظام آموزشی به مهارت‌های تحلیلی و استدلالی توجه ندارند و این موارد در مدارس به اندازه کافی تقویت نمی‌شوند. رویکرد کل‌گرایانه در دانش‌آموزان و در مدارس خیلی ضعیف شده است. فرآیند ارزیابی یکپارچه وجود داشته باشد تا نمرات دانش‌آموزان در مدارس مختلف قابل مقایسه باشند. استفاده از ابزارهای تکنولوژیکی و روش‌های نوین آموزشی و شیوه‌های تدریس فعال می‌تواند به بهبود کیفیت و افزایش استاندارد آموزش و آزمون‌ها کمک کند.</p>
پذیرش مهارت‌محور یا ارزیابی پویا	<p>سؤالات مفهومی نه فقط به صورت جای خالی تنوع در سؤالات و تکنیک‌های متفاوت سنجش پویابودن نظام پذیرش با توجه به تقاضای اجتماعی تقویت ارزیابی‌های دروس مدرسه به صورت پیوسته و ترکیبی بسترسازی پذیرش مبتنی بر مهارت</p>	<p>تقویت ارزیابی‌های درون‌مدرسه‌ای سؤالات آموزش و پرورش صرفاً شناختی است و موضوع مهارت آموزی نه در برنامه‌های درسی لحاظ شده و نه در کلاس درس مدنظر قرار می‌گیرد. پذیرش چندمرحله‌ای شامل آزمون‌های نظری، مصاحبه‌های عملی و ارزیابی‌های مهارتی و استعدادیابی می‌تواند به سنجش جامع‌تر توانمندی‌های دانش‌آموزان کمک کند. پذیرش می‌بایست با توجه به زمان حال کشور به لحاظ فنی و ساختاری قابلیت اجرا داشته باشد، به همراه چشم‌انداز بلند مدت.</p>

کنکور و شیوه تلفیقی (نمره کل کنکور و نمره کل سوابق تحصیلی) در نظام آموزشی ایران را نشان می‌دهند.

براساس داده‌های استخراج‌شده از تحلیل تماتیک، در مجموع نه مضمون نهایی (شکل شماره ۱) شناسایی شد که ابعاد مختلف پذیرش به شیوه

شکل ۲. مضامین نهایی استخراج‌شده از تحلیل داده‌های کیفی

Figure 2: Final themes extracted from the qualitative data analysis

ب) چالش‌های پذیرش آموزش عالی با کنکور

ب-۱) نابرابری آموزشی

عدم دسترسی برابر دانش‌آموزان مناطق محروم به آموزش باکیفیت

تأثیر نامطلوب فاصله طبقاتی به دلیل نقش معلم خصوصی و آموزش غیررسمی در موفقیت تحصیلی

ب-۲) استرس و فشار زیاد

نتیجه تمام سال‌های تحصیل در یک آزمون چندساعته خلاصه می‌شود.

ب-۳) یادگیری سطحی و نادیده‌گرفتن توانایی‌های فردی

تأکید بیش از حد بر حفظیات به جای درک عمیق مفاهیم

کاهش توانایی دانش‌آموزان در تحلیل و استدلال

حفظ محوری و عدم توجه بر یادگیری مفاهیم عمیق و تأکید بر مهارت تست‌زنی

۵،۲،۱ چالش‌ها و فرصت‌های هر دو شیوه

پذیرش مطابق با مضامین نهایی

استخراج‌شده

الف) فرصت‌ها و مزایای پذیرش آموزش عالی با کنکور

الف-۱) ساختار یکپارچه و استاندارد

همه داوطلبان در یک روز و شرایط برابر ارزیابی می‌شدند.

دقت در طراحی سؤالات کنکور و شیوه تصحیح و ارزیابی

الف-۲) شفافیت و امنیت آزمون:

سؤالات کنکور استاندارد بوده و فرآیند تصحیح بدون دخالت انسانی انجام می‌شد.

ارزیابی عادلانه و کاهش احتمال تقلب.

الف-۳) امکان تحرک اجتماعی:

تعداد زیادی از دانش‌آموزان بدون توجه به پیشینه خانوادگی یا کیفیت مدرسه، می‌توانستند با تلاش شخصی در دانشگاه‌های برتر پذیرفته شوند.

تأثیر نامطلوب فاصله طبقاتی به دلیل نقش معلم خصوصی و آموزش غیررسمی در موفقیت تحصیلی

ج-۴) تضعیف اعتبار نظام آموزشی و مرجعیت مدارس

گسترش و افزایش قدرت مافیای آموزشی (جایگزین شدن مافیای کنکور با مافیای مدارس و معلمان خصوصی)

کاهش اعتبار نمرات مدارس به دلیل نبود نظام استاندارد و یکپارچه برای ارزیابی

بی‌توجهی دانش‌آموزان به دانش‌اندوزی و تمرکز صرف بر نمره‌آوری

د) فرصت‌ها و مزایای پذیرش آموزش عالی به شیوه تلفیقی (کنکور و سوابق تحصیلی)
د-۱) ایجاد انگیزه برای تلاش مداوم

امکان جبران کاستی‌های تحصیلی در طول دوران مدرسه

افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای عملکرد بهتر در دروس مدرسه

کاهش وابستگی به یک آزمون سرنوشت‌ساز
د-۲) بهبود کیفیت آموزش و تدریس

افزایش نقش معلمان در فرآیند یادگیری به جای تمرکز صرف بر کنکور

امکان ارزیابی جامع‌تر توانمندی‌های دانش‌آموزان براساس عملکرد کلی

تمرکز بیشتر بر مهارت‌های فردی و یادگیری مفهومی به جای تست‌زنی

۶ بحث و نتیجه‌گیری

۶٫۱ ارزش‌های درونی نظام علمی

نظام‌های علمی باید ارزش‌هایی نظیر شک‌گرایی سازمان‌یافته، بی‌طرفی و جهانی‌گرایی را منعکس کنند. در نظام پذیرش آموزش عالی، معیارهای کنکور

ب-۴) عدم توجه به عملکرد تحصیلی طولانی‌مدت

تلاش مستمر دانش‌آموزان در طول سال‌های مدرسه بی‌تأثیر بود.

ب-۵) تضعیف اعتبار نظام آموزشی و مرجعیت مدارس

وابستگی به مافیای کنکور: آموزشگاه‌های خصوصی و ناشران کتاب‌های کمک‌آموزشی سود زیادی از این شرایط می‌بردند.

ج) چالش‌های پذیرش آموزش عالی به شیوه تلفیقی (کنکور و سوابق تحصیلی)

ج-۱) یادگیری سطحی و نادیده‌گرفتن توانایی‌های فردی

تأکید بیش از حد بر حفظیات به جای درک عمیق مفاهیم

کاهش توانایی دانش‌آموزان در تحلیل و استدلال

تبدیل شدن امتحانات به ابزار صرف نمره‌گیری نه سنجش واقعی دانش

ج-۲) فشار روانی و استرس آموزشی
انتقال استرس از دوران کنکور به کل سال‌های تحصیل

ایجاد فشارهای خانوادگی ناشی از سوابق تحصیلی

افزایش هزینه‌های اقتصادی برای خانواده‌ها به دلیل نیاز به کلاس‌های تقویتی و معلم خصوصی

ج-۳) نابرابری آموزشی و بی‌عدالتی در ارزیابی‌ها

عدم دسترسی برابر دانش‌آموزان مناطق محروم به آموزش باکیفیت

احتمال تقلب و دستکاری نمرات سوابق تحصیلی در مدارس

همچنان از الگوی «آزمون‌محوری» و «حفظیات» پیروی می‌کند و عملاً مانع گسترش مهارت‌های تحلیلی، تفکر انتقادی و خلاقیت می‌شود.

۶٫۲ تأثیرات بیرونی و ساختاری

عوامل بیرونی مانند ساختارهای نهادی، اقتصادی و اجتماعی بر نظام‌های علمی تأثیرگذارند و طبق نتایج تحقیق حسین زاده و همکاران (۱۴۰۳)، هر اندازه که سرمایه اجتماعی بالاتر باشد، احساس نابرابری اجتماعی کاهش می‌یابد و به هر میزان که پایین باشد، احساس نابرابری اجتماعی افزایش می‌یابد. مضامین استخراج‌شده نشان می‌دهد که فشارهای ناشی از رقابت شدید، شرایط اقتصادی خانوادگی و تفاوت‌های منطقه‌ای، دانش‌آموزان را به سمت کسب نمره‌های بالا و حفظیات سوق می‌دهد. این شرایط، نمونه‌ای از «اثر ماتیو»^۱ به‌شمار می‌آید که در آن دانش‌آموزانی که از منابع و فرصت‌های بهتری برخوردارند، عملکرد برتری از خود نشان می‌دهند (Merton, 1973). به عبارت دیگر، نابرابری‌های ساختاری در دسترسی به آموزش باکیفیت و احتمال تقلب، موجب کاهش عدالت آموزشی و تضعیف ارزش‌های علمی می‌شود.

در مضامین استخراج‌شده، مجموعه‌ای از عوامل بیرونی برجسته است:

۱. نابرابری‌های آموزشی: تفاوت مناطق برخوردار و کم‌برخوردار در دسترسی به امکانات آموزشی و معلمان مجرب، منجر به شکاف در کسب نمره بالا یا موفقیت در کنکور می‌شود. این نابرابری، از ساختارهای اقتصادی و اجتماعی کلان نشأت می‌گیرد و در فشار روانی دانش‌آموزان و احساس بی‌عدالتی تبلور می‌یابد.

۲. مافیای کنکور و هزینه‌های آموزشی: بخش قابل توجهی از عبارات معنایی به صرف هزینه خانوارها در آموزشگاه‌های خصوصی و کلاس‌های خارج از مدرسه اشاره کرده‌اند. این پدیده،

و سوابق تحصیلی به‌عنوان شاخص‌های استاندارد به کار می‌روند؛ اما یافته‌های این پژوهش و مضامین استخراج‌شده نشان می‌دهد که این معیارها عمدتاً بر حفظیات تأکید دارند و از پرورش تفکر انتقادی و خلاقیت غافل می‌شوند. این امر نشان‌دهنده انتقال ناکافی ارزش‌های درونی نظام علمی است که باید از طریق اصلاح محتوای آزمون‌ها و به‌کارگیری روش‌های چندبعدی (شامل ارزیابی‌های عملی و تحلیلی) برطرف شود.

در مضامین استخراج‌شده، بارها به نهاد مدرسه و شیوه ارزیابی درونی آن اشاره شده است؛ جایی که:

• تمرکز بر حفظیات و دانش تئوریک بارها به‌عنوان یک ایراد اساسی مطرح شده است.

• شیوه تدریس مدارس، عمدتاً معلم‌محور و متکی بر نمره‌گرایی و امتحانات کتبی است.

• فاصله زیاد میان اهداف آموزشی مصوب (نظیر پرورش مهارت‌های تحلیلی) و روش‌های واقعی تدریس در مدارس مشاهده می‌شود.

• نگاه کنکوری بر فضای مدرسه حاکم است و حتی در شیوه نمره‌دهی دروس نیز نفوذ کرده است؛ به‌طوری‌که گاه مدارس با سخت‌گیری کمتر یا ارزیابی غیراستاندارد، فضایی برای رقابت نمره‌ای ایجاد می‌کنند.

این موارد نشان می‌دهد که در سطح هنجارها و ساختارهای درونی نظام آموزشی، ارزش‌گذاری بر نمره و موفقیت ظاهری در آزمون سراسری، تبدیل به قاعده‌ای قدرتمند شده است. این قاعده، فرآیندهای یاددهی-یادگیری را درونی کرده و به‌صورت هنجار مسلط درآمده است؛ لذا می‌توان گفت نظام درونی آموزش و سنجش در ایران،

مرتون در تحلیل نابرابری‌های موجود در نظام‌های علمی به‌شمار می‌آید.

^۱ مفهوم «اثر ماتیو»، به تجمع مزایا در گروه‌هایی با شرایط اولیه مطلوب اشاره دارد که یکی از مفاهیم کلیدی نظرات

در نتیجه، مدل ذهنی مسلط، دانش نظری و آزمونی را برتر از تخصص عملی یا خلاقیت می‌نشانند. این را می‌توان نوعی «جهت‌گیری شناختی» دانست که مانع توسعه دیدگاه‌های عمیق، پژوهش‌محور و انتقادی در میان دانش‌آموزان می‌شود.

از منظر رهیافت تلفیقی، نظام شناختی موجود در مدارس و کنکور، با ساختار درونی (نمره‌گرایی) و فشارهای بیرونی (رقابت شدید، اقتصاد آموزش خصوصی) هم‌افزا شده و چرخه‌ای می‌سازد که در آن، یادگیری عمیق مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرد.

۶٫۴ همگام‌سازی ابعاد درونی و بیرونی

برای دستیابی به یک نظام پذیرش عادلانه و کارآمد، ضروری است اصلاحات در سطح ارزش‌های درونی (بهبود محتوای ارزیابی و انتقال صحیح ارزش‌های علمی) هم‌زمان با مداخلات نهادی (کاهش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، تقویت زیرساخت‌های آموزشی و تدوین سیاست‌های حمایتی) انجام شود. به‌عنوان مثال، استفاده از شیوه‌های پذیرش چندمرحله‌ای که علاوه بر ارزیابی‌های نظری، توانمندی‌های عملی و مهارتی را نیز در بر می‌گیرد، می‌تواند هم ارزش‌های علمی را به‌خوبی منعکس کرده و هم اثرات منفی عوامل بیرونی را تعدیل نماید. تدوین یک سیاست جامع تلفیقی که هم ارزش‌های درونی علمی (جهانی‌گرایی، بی‌طرفی و شک‌گرایی سازمان‌یافته) و هم شرایط واقعی بیرونی (نابرابری‌های اقتصادی و دسترسی به منابع) را در نظر بگیرد، راه‌گشای اصلاح نظام سنجش و پذیرش خواهد بود.

در نتیجه؛ با کنار هم قراردادن سه بعد فوق، می‌توان نتیجه گرفت:

بعد درونی (نهادی): مدرسه و کنکور، به‌جای ترویج فرهنگ علمی عمیق، به سمت رقابت بر سر نمره و رتبه سوق یافته‌اند.

بعد بیرونی (ساختاری): فشارهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، اصلاحات واقعی را به تأخیر

نشانه‌ای از ساختار اقتصادی است که امکان دسترسی برابر به آموزش باکیفیت را مختل می‌کند و «نابرابری فرصت» را دامن می‌زند.

۳. فشار اجتماعی و خانوادگی: والدین، به‌دلیل نگرانی از آینده فرزندشان، بر کسب نمرات بالا و رتبه خوب در کنکور تأکید دارند. این فشار بیرونی، بر روان دانش‌آموزان سنگینی می‌کند و استرس مزمن ایجاد می‌نماید. چنانچه فریدونی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقشان به این نتیجه رسیده‌اند که خانواده‌های ایرانی نظام ارزشی خاصی را برای خود ترسیم نموده‌اند که در این نظام مسیر موفقیت و رشد و پیشرفت فرزندانشان از دانشگاه می‌گذرد و همین موضوع فشار مضاعفی بر متقاضیان ورود به دانشگاه وارد می‌شود.

۴. فقدان زیرساخت‌های یکپارچه و نظارت مؤثر: نبود استاندارد یکسان در ارزیابی مدارس، امکان تقلب یا دستکاری نمره را بالا برده است.

بنابراین، نظام آموزشی نه‌تنها در درون خود دچار هنجارهای نمره‌گرایانه است، بلکه از بیرون نیز با فشارهای اقتصادی (مافیای کنکور)، سیاسی (عدم اصلاح ساختاری) و اجتماعی (انتظارات خانواده‌ها) مواجه است. این تعارضات بیرونی و درونی، سبب می‌شود کارکرد اصلی آموزش (پرورش استعدادها، یادگیری عمیق و...) به حاشیه برود و کارکرد پنهان آن (حفظیات، استرس، رقابت ناسالم) تقویت شود.

۶٫۳ ابعاد شناختی

یکی از مضامین اصلی، تأکید مکرر بر «یادگیری سطحی» و «فقدان مهارت‌های تحلیلی» است. این مسأله بیان‌گر بعد شناختی است: نظام آموزشی موجود، پارادایمی تئوریک-حفظی را بازتولید می‌کند؛ به‌طوری‌که سؤالات چهارگزینه‌ای و کتاب‌های کمک‌آموزشی، ذهن دانش‌آموز را به سمت «یادگیری کوتاه‌مدت و سطحی» سوق می‌دهد. این وضعیت با کم‌رنگ‌شدن رویکردهای مهارتی-عملی در مدارس و ارزیابی‌های تشریحی و پروژه‌محور در تضاد است.

• اصلاح فرهنگ درونی مدرسه (کاهش نمره‌گرایی، تقویت ارزیابی مهارت‌محور)

• رفع نابرابری‌ها و موانع بیرونی (تقویت زیرساخت‌های آموزشی در مناطق کم‌برخوردار، کنترل بر کلاس‌های خصوصی، سیاست‌های حمایتی از اقشار ضعیف)

• تغییر پارادایم شناختی (عبور از حفظیات به سمت یادگیری پروژه‌ای، پژوهش‌محور و مهارت‌محور)

۷ پیشنهادات پژوهشی

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش، موارد جهت ارتقا و بهبود پذیرش برای ورود به آموزش عالی پیشنهاد می‌شود:

۱. طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌های پذیرش چندبعدی که علاوه بر ارزیابی نظری، توانمندی‌های عملی و تحلیلی دانش‌آموزان را نیز مورد سنجش قرار دهد.

۲. تدوین سیاست‌های حمایتی برای کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و اقتصادی و بهبود دسترسی برابر به منابع آموزشی با کیفیت.

۳. ایجاد برنامه‌های حمایتی روانی و آموزشی به‌منظور کاهش فشارهای ناشی از رقابت‌های پذیرش.

۴. انجام مطالعات تطبیقی بین نظام‌های پذیرش دانشگاهی کشورهای مختلف به‌منظور شناسایی مدل‌های موفق و قابل اجرا در شرایط بومی.

منابع مالی

این مطالعه حمایت مالی نداشته است.

سهم نویسندگان

این مقاله برگرفته از رساله دکتری دانشگاه تهران است و ترکیب نویسندگان مقاله و میزان مسؤولیت آن‌ها در رساله و مقاله یکسان است.

انداخته و با دامن زدن به مافیای کنکور و نابرابری منطقه‌ای، کارکرد نظام آموزشی را تحریف کرده‌اند.

بعد شناختی (معرفتی): پارادایم مسلط، «حفظیات» را به جای «تفکر انتقادی» تقویت می‌کند و ارزیابی‌ها عمدتاً بر پرسش‌های تئوریک کوتاه‌پاسخ استوار است؛ این رویکرد مانع شکوفایی مهارت‌های عملی و استدلالی می‌شود.

در رهیافت تلفیقی، تأکید می‌شود که این سه سطح (درونی، بیرونی، شناختی) هم‌زمان عمل می‌کنند و یکدیگر را تقویت یا تضعیف می‌نمایند. مضامین استخراج‌شده نشان می‌دهد که بدون توجه هم‌زمان به اصلاح هنجارهای درونی مدارس (مثلاً تغییر فرهنگ نمره‌گرایی)، ساختارهای بیرونی (مثلاً برچیدن مافیای کنکور، ارتقاء عدالت منطقه‌ای، ایجاد زیرساخت نظارتی) و الگوهای شناختی (مثلاً ترویج تفکر تحلیلی و مهارت‌محور)، هیچ‌یک از راهکارهای پیشنهادی به نتیجه مطلوب نمی‌رسد. به بیان دیگر:

• اگر تنها بعد درونی (نهاد مدرسه) را اصلاح کنیم، اما نابرابری بیرونی (فقر یا غنای اقتصادی، تفاوت دسترسی به منابع) باقی بماند، همچنان عدالت آموزشی محقق نمی‌شود.

• اگر تنها به زیرساخت‌های بیرونی مانند قوانین نظارتی و آیین‌نامه‌های ضدتقلب بسنده کنیم، اما هنجارهای درونی و پارادایم‌های شناختی تغییر نکنند، حفظیات و نمره‌گرایی ادامه خواهد یافت.

• اگر بخواهیم تنها الگوی شناختی را تغییر دهیم (مثلاً پروژه‌محور کنیم) اما ساختار نابرابر آموزشی بیرونی و فشار والدین بر نمره دست‌نخورده باقی بماند، تغییر پایدار ایجاد نخواهد شد.

بر پای، رهیافت تلفیقی جامعه‌شناسی علم، ریش، این چالش‌ها را باید در ترکیب هم‌زمان سه سطح جست‌وجو کرد و راهکارهای اصلاحی نیز باید همه این ابعاد را پوشش دهد؛ از جمله:

تعارض منافع

نویسندگان هیچ تضاد منافی را گزارش نکردند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله از همکاری تمامی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه تشکر می‌کنند.

منابع

سراسری. مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۷(۱۹)، ۷-۳۳.

https://jresearch.sanjesh.org/article_28349.html

رهنما، شهین (۱۳۵۵). مقایسه بین دروس انتخاب دانشجو: معدل کتبی ششم متوسطه و امتحانات ورودی دانشگاه‌ها (کنکور سراسری)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.

زراعت کیش، یوسف و بیات، موسی (۱۴۰۰). ضرورت‌های بازنگری و اصلاح قانون رسیدگی به تخلفات و جرائم در آزمون‌های سراسری. تهران: دفتر مطالعات فرهنگی و آموزش، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

<https://www.share.sid.ir/paper/1047404/fa?media=1>

فتح تبار فیروزجائی، کاظم و همکاران (۱۴۰۰). آسیب‌شناسی وضعیت فعلی نظام سنجش کشور با تمرکز بر کنکور سراسری و ارائه راهکاری جهت بهبود الگوی سنجش و پذیرش دانشجو (مطالعه تطبیقی). پژوهشکده مطالعات فناوری ریاست جمهوری.

<https://erj.khu.ac.ir/article-1-912-en.pdf>

فریدونی، سمیه؛ مهران، گلناز و منصوریان، یزدان (۱۳۹۳). نظریه تواناسازی زنان در نهاد آموزش عالی ایران. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۲(۱)، ۱۳۷-۱۰۷.

https://ssi.journals.umz.ac.ir/article_1085.html

توکل، محمد و لاریجانی، مهسا (۱۳۹۵). مطالعه اهداف آموزش و پرورش در تحصیل سواد توسعه‌ای دانش‌آموزان و امکانات آبی سی تی در تحقق آن. نشریه جهانی، ۱۱(۲)، ۱۴۸-۱۳۱.

https://gmj.t.ac.ir/article_66474.html

توکل، محمد و ناصری‌راد، محسن (۱۳۸۸). دستبرد علمی با تبیینی از جامعه‌شناسی علم. فصل‌نامه اخلاق در علوم انسانی، ۴(۳ و ۴)، ۱۰۱۶-۱۰۱۶.

<https://www.magiran.com/p786958>

توکل، محمد و عرفان‌منش، ایمان (۱۳۹۴). رهیافت تلفیقی جامعه‌شناسی علم به مهاجرت نخبگان با تأکید بر جامعه ایران. سیاست علم و فناوری، ۷(۲)، ۹۲-۸۳.

Doi: 20.1001.1.20080840.1394.8.2.5.2

توکل، محمد (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی علم. تهران: نشر جامعه‌شناسان.

حسین زاده، حسین؛ بهمنی، سجاد و زارعی، باران (۱۴۰۳). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر احساس نابرابری اجتماعی، مورد مطالعه: دانش‌آموزان متوسطه دوم ناحیه ۲ شهر اهواز. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۱۱(۲۴)، ۷۵-۱۰۱.

Doi: 10.22080/ssi.2024.27020.2193

خدایی، ابراهیم؛ حبیبی، مجتبی و همکاران (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مؤثر در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان براساس اطلاعات تحصیلی مقطع متوسطه و کنکور

کنکورمحور: چرایی، چیستی و چگونگی
تغییر. مطالعات زبان و ترجمه، ۴۸(۴)، ۲۶-۲۶.
۱.

<https://doi.org/10.22067/lts.v48i4.53115>

گرامی‌پور، مسعود؛ فلسفی نژاد، محمدرضا و دلاور،
علی (۱۳۹۱). مقایسه روش‌های تحلیل
عاملی تأییدی ردگیری کنش افتراقی
سؤالات آزمون‌های سرنوشت‌ساز.
فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۳(۹)، ۱۲۲-
۱۰۵.

https://jem.atu.ac.ir/article_5649.html

Benjamin, T. E., Marks, B., Demetrikopoulos, M. K., Rose, J., Pollard, E., Thomas, A., & Muldrow, L. L. (2017). Development and validation of scientific literacy scale for college preparedness in STEM with freshmen from diverse institutions. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 15(4), 607-623. Doi:

[10.1007/s10763-015-9710-x](https://doi.org/10.1007/s10763-015-9710-x).

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. Doi:

[10.1191/1478088706qp063oa](https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa)

Chambers, B., Salter, A., & Muldrow, L. (2019). Getting past the gateway: An exploratory case on using utilitarian scientific literacy to support first-year students at risk of leaving STEM. *Education Sciences*, 9(4),

کاوه ئی، بهروز و باقی یزدل، رقیه (۱۳۹۳). نگرش
دانشجویان دانشگاه‌های دولتی استان
تهران در رابطه با طرح حذف آزمون
سراسری و جایگزینی آن با سوابق تحصیلی.
فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی،
۲۶(۸)، ۷۱-۹۸.

Doi: 20.1001.1.23831324.1393.8.26.3.4

کاوه، سمیه (۱۳۹۷). ارائه مدل مطلوب برای مرتبط
کردن نمرات سوابق تحصیلی با نمرات
آزمون سراسری (تز دکتری، دانشگاه تهران).

کیانی، غلامرضا (۱۳۹۴). سوابق تحصیلی و
آزمون‌های سراسری جایگزین نظام

265-283.

Doi:

[10.3390/educsci9040265](https://doi.org/10.3390/educsci9040265)

Elghomati, A., & Babaqi, T. (2022). Evaluating skills at secondary schools to increase their chance for studying in universities: A case study. *Independent Journal of Management & Production*, 13(5), 1152-1167. Doi:

[10.14807/ijmp.v13i5.1799](https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i5.1799)

FattahTabar Firoozjani, K., & colleagues. (2021). Pathology of the current national assessment and admission system with a focus on the nationwide entrance examination, and proposing solutions to improve the assessment and admission model (comparative study). *Pazhuheshhā-ye Tarbiyyati / Educational Research*, 2021 (Spring-Summer 1400), pp. 49-60. [In Persian].
<https://erj.khu.ac.ir/article-1-912-en.pdf>

- Fereidoni, S.; Mehran, G.; & Mansourian, Y. (2014). Theory of women's empowerment in Iran's higher-education institution. *Journal of Sociology of Social Institutions*, 2(1), 107-137. [In Persian]. URL https://ssi.journals.umz.ac.ir/article_1085.html
- Garamipour, M.; Falsafi-Nezhad, M. R.; & Delavar, A. (2012). Comparison of confirmatory factor analysis methods in tracing differential item functioning of high-stakes test items. *Quarterly Journal of Educational Measurement (Faslnameh-ye Andazeh-giri-ye Tarbiyyati)*, 3(9), 105-122. [In Persian]. https://jem.atu.ac.ir/article_5649.html
- Gieryn, T. F. (1999). *Culturel boundaries of science: Credibility on the line* (pp.398). Chicago: University of Chicago Press.
- Gormally, C., Brickman, P., & Lutz, M. (2017). Undergraduates' evaluation of scientific information and arguments. *CBE—Life Sciences Education*, 11(4), 364-377. Doi: [10.1187/cbe.12-03-0026](https://doi.org/10.1187/cbe.12-03-0026)
- Hosseinzadeh, H., Bahmani, S., & Zare'i, B. (2024). Sociological investigation of factors affecting the feeling of social inequality: A case study of secondary-level students, district 2, Ahvaz city. *Journal of Sociology of Social Institutions*, 11(24), 75-101. [In Persian]. Doi: [10.22080/ssi.2024.27020.2193](https://doi.org/10.22080/ssi.2024.27020.2193)
- Kaveh, S. (2018). *Proposal of an optimal model for linking academic record scores with nationwide entrance exam scores* (Doctoral dissertation, University of Tehran). [In Persian].
- Kaveh-ye, B., & Baghi-Yezdell, R. (2014). Attitudes of students in state universities of Tehran Province regarding elimination of the nationwide entrance exam and its replacement with academic records. *Journal of Research in Educational Systems (Pazhuhesh dar Nezam-haye Amoozeshi)*, 8(26), 71-98. [In Persian]. Doi: [20.1001.1.23831324.1393.8.26.3.4](https://doi.org/20.1001.1.23831324.1393.8.26.3.4)
- Khodayi, E., Habibi, M., Jamali, E., Baghi, R., & Khalaqi, H. (2017). Identification of factors influencing the prediction of students' academic achievement based on high-school records and nationwide entrance exam information. *Studies in Educational Measurement and Evaluation*, 7(19), 7-39. [In Persian]. https://jresearch.sanjesh.org/article_28349.html
- Kiani, G. (2016). Students' academic background and high-school national achievement examinations (HNAEs) as an alternative to conventional university entrance examinations (UEEs): Evaluation of whys, whats, and hows of the change. *Language and Translation Studies*, 48(4), 1-26. [In Persian].

<https://doi.org/10.22067/lts.v48i4.53115>

Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions* (pp.218). Chicago: University of Chicago Press.

Laugksch, R. C. (1996). Development of a test for scientific literacy and its application in assessing the scientific literacy of matriculants entering universities and technikons in the Western Cape, South Africa [Doctoral thesis University of Cape Town].

<http://hdl.handle.net/11427/17497>

Merton, R. K. (1973). *The sociology of science: Theoretical and empirical investigations* (N. W. Storer, Ed.) (pp.605). Chicago and London: University of Chicago Press.

Rahnama, S. (1976). *Comparison between student course selection: Sixth-grade high-school written GPA and university entrance exams* (Master's thesis, Shiraz University). [In Persian].

Sazegar, Z., & Motallebzadeh, K. (2017). Iranian national university entrance examination (Konkur) of B.A.: An analysis of its reliability and validity. *Modern Journal of Language Teaching Methods*, 7(3), 358-365. <https://www.researchgate.net/publication/395405747>

Shapin, S. (1994). *A social history of truth: Civility and science in seventeenth-*

century England (pp.483). Chicago: University of Chicago Press.

Tavakol, M. (2010). *Jāme 'e shenāsi-ye 'elm [Sociology of science]*. Tehran, Iran: Jāme'eh shenāsān. [In Persian]. ISBN: 9786005546347.

Tavakol, M., & Erfanmanesh, I. (2015). Synthetic approach of sociology of science to elite migration: With emphasis on Iranian society. *Science and Technology Policy*, 7(2), 83-92. [In Persian].

Doi:

[20.1001.1.20080840.1394.8.2.5.2](https://doi.org/10.1001.1.20080840.1394.8.2.5.2)

Tavakol, M., & Larijani, M. (2016). Study of educational goals in developing students' developmental literacy and the role of ICT in realizing them. *Global Media Journal (Persian Edition)*, 11(2), 131-148.

https://gmj.ut.ac.ir/article_66474.html

Tavakol, M., & Naseri-Rad, M. (2009). Scientific plagiarism with an explanation from the sociology of science. *Quarterly Journal of Ethics in the Humanities (Faslnameh-ye Akhlaq dar Olum-e Ensani)*, 4(3-4), 1-16. [In Persian].

<https://www.magiran.com/p786958>

Turgut, H., & Senturk, M. L. (2023). Investigation of preservice science teachers' scientific literacy skills in terms of academic achievement, university entrance exam scores

and grade level. *Participatory Educational Research*, 10(6), 124–139.
Doi: [10.17275/per.23.92.10.6](https://doi.org/10.17275/per.23.92.10.6)

Zeraatkish, Y., & Bayat, M. (2021). *Necessities for revising and amending the law on handling violations and offenses in nationwide examinations.*

Tehran: Office for Cultural and Educational Studies, Research Center of the Islamic Consultative Assembly. [In Persian].

<https://www.share.sid.ir/paper/1047404/fa?media=1>